

УДК 811.112.2'42

DOI: 10.31891/2415-7929-2021-22-23

ПЕШКОВА Т. В.

Хмельницький національний університет

ВАРІАНТИ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОЇ ЛАКУНИ PFLEGE У СКЛАДІ ІНШИХ СЛІВ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЦЬКИХ ТЕКСТІВ МЕДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ)

У статті досліджено переклад німецької лакуни Pflege у тому числі у складі інших слів. Роз'яснено тлумачення перекладу слів Pflegewissenschaft та Pflegeberufe як особливих понять міжкультурної німецько-української комунікації з урахуванням соціальних концептів. Проаналізовано переклад назви терапевтичного методу «Elementare Gesundheitspflege».

Ключові слова: міжкультурна комунікація, лакуна, переклад у міжкультурній комунікації; Pflege.

PESHKOVA T.

Khmelnitskyi National University

TRANSLATION VARIANTS OF THE GERMAN LACUNA “PFLEGE” BEING A PART OF OTHER WORDS (BASED ON THE GERMAN MEDICAL TEXTS)

The key term "intercultural communication" refers to the exchange of knowledge, ideas, thoughts, concepts and emotions between people from different cultures. As you know, intercultural communication is a complex, complex phenomenon that includes various areas and forms of communication between individuals, groups, states belonging to different cultures. Translation in the context of intercultural communication is a complex multifaceted activity, in the process of which there is an interaction of different cultures, and hence different mentalities, traditions and customs.

The article deals with the ways of translating the German lacuna "Pflege" being a part of other complex words. Intercultural difference in interpretations of the German words "Pflegetwissenschaft" and "Pflegeberufe" has been clarified. The German medical texts served as a background for analysing the differences in comprehending German and Ukrainian words "care" and "caretaker". The given research is expected to provide translators with a better understanding of the German medical words "Gesundheitspflege" and "Krankenpflege". Grammatical, pragmalinguistic, and socio-cultural aspects of translation from German into Ukrainian as well as their peculiarities have been considered. The article analyzes main features of translating a German-language text, focuses on the translator's role which determines the pragmatic effect of the translation, its perception and influence on the recipients. The medical term "Elementare Gesundheitspflege" that is used to name a therapeutic system founded by Doctor Erna Weerts in the 1980s has been translated and analysed.

Key words: intercultural communication, lacuna, translation in intercultural communication, "care"

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Ключовий термін назви «міжкультурна комунікація» відноситься до обміну знаннями, ідеями, думками, концептами та емоціями між людьми з різних культур. Як відомо, міжкультурна комунікація – це складне, комплексне явище, яке включає різноманітні напрями і форми спілкування між окремими індивідами, групами, державами, які належать до різних культур. Переклад в контексті міжкультурної комунікації – це комплексна багатогранна діяльність, у процесі якої відбувається взаємодія різних культур, а отже і різних менталітетів, традицій, звичаїв.

Процес міжкультурної комунікації починається зі звичайного визнання факту існування культурних відмінностей між представниками різних культур, що є однією з найважливіших причин непорозуміння, а також їх Здійснення міжкультурної комунікації можливе, коли комуніканти розуміють один одного, і переклад у цьому процесі виступає спільним кодом для досягнення взаєморозуміння. [1, с. 32]. Міжкультурна комунікація – це соціальний феномен, сутність якого полягає у конструктивній чи деструктивній взаємодії між представниками різних культур (національних та етнічних), субкультурами в межах чітко визначеного просторово-часового континууму. У центрі міжкультурних взаємодій перебуває людина як носій загальнолюдських універсалій і культурних особливостей. Ця людина діє й взаємодіє з іними на основі цих універсалій та особливостей у великій кількості контекстів спілкування [2, с. 2].

Аналіз досліджень і публікацій

Науково-технічний прогрес сьогодення та інтенсифікація міжнародного економічного і технічного співробітництва підвищують роль термінологічної лексики в сучасних мовах. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність перекладу великого обсягу текстів, чим і пояснюється нагальна потреба дослідження лакун як каркасного словника мови спеціальностей та – що найголовніше для перекладача – особливостей їхнього перекладу, їхнього розвитку та взаємодії з розмовною і літературною мовами. Різні аспекти перекладу статей наукового стилю представлено в працях таких науковців, як М. Аполова, Л. Борисова, В. Карабан, Р. Проніна, В. Судовцев, Бацевич Ф. С., Борзих О. О., Гук І. С., Селіванова О.О.

Виклад основного матеріалу

Важливим аспектом міжкультурної комунікації є переклад, оскільки він передбачає подолання культурної бар'єру між тими, хто спілкується і спрямований на забезпечення їх порозуміння. Він руйнує міжмовний та міжкультурний бар'єр. Перекладачі повинні мати певну сукупність необхідних обов'язкових знань як своєї, так і іншої національно-культурної спільноти, адже ними володіють носії цих мов і ці знання формують специфічний національно-культурний менталітет. Переклад розглядають як особливий вид міжкультурної комунікації, адже він є важливим засобом спілкування між індивідами, які розмовляють різними мовами й належать до різного лінгвокультурного середовища. З точки зору теорії міжкультурної комунікації, при перекладі зіставляються не тільки дві мови, а й дві культури в широкому розумінні цього слова. Через міжкультурні відмінності, те, що є зрозумілим носіям однієї мовної культури може викликати нерозуміння у іншомовного реципієнта тексту перекладу. Тому завдання перекладу включає не тільки пошук еквівалентних відповідностей для передачі комунікативної установки відправника, а й надання одержувачу необхідних для розуміння пояснень, щоб реакція іншомовного одержувача відповідала одержувача повідомлення на вихідній мові [2, с. 7–9].

Формування цілей статті

Мета статті – дослідити та пояснити особливості німецької лакуни *Pflege*, у тому числі у складі інших слів.

Складовими лінгвоетнічного бар'єра є розбіжності в мовних системах, мовних нормах, узусах та преінформаційних запасах мовців. Лінгвоетнічні особливості мови оригіналу найбільш яскраво втілені в лакунах реалій та фразеологічних одиницях. Лакуна (від лат. *lacuna* – пробіл, заглиблення) – базовий елемент національної специфіки лінгвокультурної спільноти, що ускладнює переклад її текстів і сприйняття їх іншомовними реципієнтами через відсутність в одній мові порівняно з іншою певних відповідників мовних одиниць різних рівнів, позначень понять, категорій, асоціативних реакцій, а також паравербальних засобів мовлення [3, с. 321]. Лакуни суперечать звичному діапазону досвіду мовця, носія іншої мови. Головними ознаками лакун є незрозумілість, незвичність (екзотичність), чужість.

У даній статті ми хочемо розглянути лакуну німецької мови *Pflege* як окреме слово, так і в складі інших. Нижче наводимо переклад даних слів, що подано у словниках:

Die Pflege – догляд

Die Gesundheitspflege – 1) охорона здоров'я; 2) гігієна (догляд за здоров'ям); 3) санітарія; 4) гігієнічні заходи.

Die Krankenpflege – 1) сестринська справа; 2) догляд за хворими; 3) медична допомога; 4) лікування; 5) обов'язкова медична допомога застрахованим особам.

Die Pflegedienst – 1) послуга догляду за хворими; 2) служба догляду за хворими; 3) служба техогляду (напр.? автомобілів)

Pflegeberufen: Pfleger/in – професії медсестри.

Die Pflegewissenschaft – сестринська наука

Деякі словники взагалі не дають перекладу слів *Pflegeberufen* та *Pflegewissenschaft*.

Всі переклади слів, у складі яких є слово *Pflege* різняться у перекладі на українську мову, тому що в Україні не має науки по догляду за хворою людиною або за людиною з особливими потребами та професій доглядача (опікуна, санітара), за якою в Німеччині отримують спеціальну освіту. У нашій країні сфера послуг доглядачів не достатньо розвинена (не говорючи про освіту і науку у цьому напрямку), тому під санітарами, доглядачами розуміють людей без спеціальної освіти, які можуть виконувати таку роботу. Як висновок, переклад самої професії *Pfleger/in* має стільки варіацій.

Точне роз'яснення понять *Pflege*, *Krankenpflege*, *Gesundheitspflege* надає німецька підприємниця та волонтер Марія Еглзеер у своїй статті, що присвячена саме цьому питанню. Переклад к.філ.н. Пешкової Т.В.

Was ist der Unterschied zwischen Gesundheitspflege und Krankenpflege beim Altwerden?

In unserer Gesellschaft liegt der Schwerpunkt ganz klar bei der Krankenpflege. In den meisten Fällen gehen Menschen erst zum Arzt oder holen sich Hilfe, wenn es praktisch schon zu spät ist. Frei nach dem Motto: so lange mir nichts weh tut, bin ich gesund.

Die Gesundheitspflege und anstehende Vorsorge finden erst statt, wenn das Problem schon da war...

Bei der **Krankenpflege** geht es darum, so schnell wie möglich wieder gesund zu werden und Menschen in Krisensituationen zu helfen. Dahingegen steht bei der **Gesundheitspflege** das Verhindern von Krankheiten und Krisen im Mittelpunkt. Menschen sollen gar nicht erst krank werden, autark bleiben und auch Vorsorgemaßnahmen für Krisensituationen treffen. Gerade beim Altwerden spielt die Gesundheitspflege eine erhebliche Rolle, da ältere Menschen häufiger krank werden und oftmals anhaltende Beschwerden aufweisen.

Wie grenzen sich Gesundheitspflege und Krankenpflege in den Pflegeberufen ab?

Für den Laien ist es sehr schwer, **Gesundheitspflege** und **Krankenpflege** bei den Pflegeberufen abzugrenzen. Der Schwerpunkt bei den **Pflegeberufen** liegt ganz klar bei der Unterstützung der Aktivitäten im alltäglichen Leben. Dies erweckt den Anschein, dass im Prinzip jeder diese Tätigkeit ausführen kann. Dabei muss ein/e **Pfleger/in** genau wissen, wie man mit erkrankten Menschen richtig umgehen muss. Beispielsweise sind bei demenzerkrankten Menschen viele Besonderheiten zu beachten.

Neben der richtigen **Pflege** spielt die Selbstbestimmung in allen Belangen persönlicher Lebensbereiche, eine zentrale Rolle in der **Pflege**. Eine wesentliche Aufgabe der Pflege ist die Wiederhinführung zur autonomen Lebensgestaltung bei erkrankten und behinderten Menschen.

Hier spricht man von Gesundheitspflege, weil die pflegerischen Maßnahmen ein gesundheitsbezogenes Ziel enthalten, welches sich auf die autonome Bewältigung des Alltags bezieht. Weitere Aufgaben zur Gesundheitsförderung sind Prävention und Rehabilitation in der **Gesundheitspflege**.

Zusammenfassend versteht die professionelle **Gesundheits- und Krankenpflege**, Menschen aus Krisen herauszuführen und ihnen zu helfen, wieder selbstbestimmt zu leben.

В чому різниця між охороною здоров'я та доглядом за хворими похилого віку?

У нашому суспільстві дуже чітко стоїть питання **догляду за хворими**. У більшості випадків люди приходять до лікаря або потребують допомоги, коли вже практично пізно. За правилом девізу: якщо в мене не болить – я здоровий.

Заходи з підтримки та збереженню здоров'я та їх призначення, відбувається лише тоді, коли проблема вже існує. ...

У **догляді за хворими** йдеться про те, щоб допомогти людям у кризовій ситуації одужати як найшвидше. За цим стоїть під час **догляду за здоров'ям** виключення хвороби та кризів як головний пункт. Люди повинні взагалі не хворіти, залишатися самодостатніми та застосовувати попереджувальні заходи для уникнення кризових ситуацій. Особливо у похилому віці **догляд за здоров'ям** відіграє значну роль ...

Як відокремити догляд за здоров'ям та догляд за хворими у професіях по догляду?

Для пересічної людини дуже важко відокремити **догляд за здоров'ям та догляд за хворими**. Головним у **професіях по догляду** є підтримання активності у повсякденному житті. На вигляд здається, що в принципі кожен може виконати таку діяльність. Але при цьому **доглядачі** точно знають, як поводитись з хворими. Наприклад, потрібно зважати на багато особливостей людей хворих на деменцію.

Правильний догляд завжди буде зважати на свободу вибору у всіх галузях особистого життя. Суттю завдань догляду є повернення до самостійної форми життя хворого або людини з особливими потребами.

Тут йдеться про **догляд за здоров'ям**, тому що заходи по збереженню та підтриманню здоров'я переслідують мету одужання, яка призводить до самостійного існування у буденності. Також головними завданнями є попередження та реабілітація у догляді за здоров'ям.

Підсумовуючі сказане: **професійний догляд за здоров'ям та догляд за хворими** переслідують мету вивести людей з кризи, допомогти самостійно жити.

Таким чином, щоб правильно перекласти текст новітнього медичного направлення перекладачу необхідно самому зрозуміти процеси, предмет функції відповідно до тексту. Такий підхід веде до найточнішої передачі змісту реципієнтам та уникнення глобальних помилок, що для медичних текстів є вкрай важливим. Адже медичний переклад може впливати на стан здоров'я пацієнтів, або на прийняття рішень лікарями.

Необхідний дослідницький підхід був застосований перекладачем до перекладу лакуни «Elementare Gesundheitspflege», яке є визначенням цілої терапевтичної системи та метода та започаткована док. Ерною Веертс у 80-х роках. В основі цього методу лежить особливий метод догляду за здоров'ям, що має певний терапевтичний та профілактичний ефект.

Цитати наведені з анотацій док.мед.н. Ути Кьонке, переклад к.філол.н. Пешкової Т.В.

Entspannende und stärkende Familienpflege mit Anwendungen der Elementaren Gesundheitspflege®

Elementare Gesundheitspflege® (EGP) wurde Mitte der 80er Jahre von Erna Weerts, Lehrerin für Gesundheits- und Krankenpflege, zur Gesunderhaltung und Gesundheitsförderung aller Menschen entwickelt. Es werden dabei die originären Grundformen der Pflege genutzt: Begegnen, Wahrnehmen, Berühren, Wärmen, Bewegen

Im folgenden Text finden Sie einfach zu handhabende Formen der Gesundheitspflege, die Sie Ihrem Kind zukommen lassen können.

Сімейний догляд з застосуванням Елементарного метода збереження та підтримання здоров'я, що розслаблює та зміцнює®

Елементарний метод збереження та підтримання здоров'я був розроблений у середині 80-х років Ерною Веертс – вчителем методам збереження та підтримання здоров'я, допомоги хворим, для оздоровлення та підтримання здоров'я всіх людей. Були використані оригінальні основні форми догляду: звернення сприйняття, доторкання, зігрівання, рухи.

У наведеному тексті знайдете Ви форми збереження та підтримання здоров'я за допомогою рук, які Ви зможете запропонувати Вашим дітям.

Таким чином наведені приклади дають розуміння, що переклад слова на українську мову Gesundheitspflege в одному тексті може різнитися – «збереження та підтримання здоров'я», «охороною здоров'я», «догляд за здоров'ям». Наданий переклад доводить, що без розуміння лакуни Pflege та досвіду міжкультурної комунікації перекладача, було б дуже складно сформулювати правильний переклад новому терміну.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Підбиваючи підсумок викладеним міркуванням, все вищесказане доводить необхідність багаторівневої ментальної освіти, що втілює в собі когнітивні, емоційні, соціальні образи представників німецької лінгвокультурної спільності, оскільки текстовий вплив досягає максимального ефекту за наявності у співбесідників спільного соціального досвіду і професійних знань про суть таких понять як *Pflegewissenschaft*, *Pflegeberufen* та «*Elementare Gesundheitspflege*®». Важливу у роль у перекладі відіграють нетекстові комунікативні фактори. Отже, варто підсумувати, що з огляду на забезпечення міжкультурної комунікації творча діяльність перекладача має спрямовуватися на примирення двох суперечливих тенденцій: збереження мовної норми рецептивної культури в перекладі, з одного боку, та її гармонізацію з нормою оригіналу як феномена вихідної культури, з іншого.

Література

1. Бацивич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ :Академія, 2004.
2. Борзих О. О., Гук І. С. Роль перекладу в міжкультурному спілкуванні. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. 2014. №3. С. 31–34.
3. Селіванова О. Лінгвістична Енциклопедія. Київ: Довкілля. 211, 844 с.
4. Maria Eglseer. Was ist der Unterschied zwischen Gesundheitspflege und Krankenpflege beim Altwerden? <https://community-health-nurse.at/lebensheldinnen/was-ist-der-unterschied-zwischen-gesundheitspflege-/und-/krankenpflege-beim-altwerden/>
5. Ute Könke. Entschpanende und stärkende Familienpflege mit Anwendungen der Elementaren Gesundheitspflege® www.elementare-gesundheitspflege.de
6. Schröck, R. (2016). Geleitwort. In: Erna Weerts (2. Aufl. 2017): Dynamisierende Selbstregulation (S.16f). Nidda: hpsmedia.

References

1. Basevich F. Disputatio De Communicative Communicative. Kyiv: Academy, MMIV.
2. Bords O. O., Guk I. S. partes translation in communicationis interculturali. Scientific notas ndu eos. M. Gogol. 2014. №3. P. 31-34.
3. Selivanova O. Linguistic Encyclopedia. Kiovi: environment. CCXI, DCCCXLIV p.
4. Maria Eglseer. Was ist der Unterschied zwischen Gesundheitspflege und Krankenpflege beim Altwerden? <https://community-health-nurse.at/lebensheldinnen/was-ist-der-unterschied-zwischen-gesundheitspflege-und-krankenpflege-beim-altwerden/>
5. Ute Könke. Entschpanende und stärkende Familienpflege mit Anwendungen der Elementaren Gesundheitspflege® www.elementare-gesundheitspflege.de
6. Schröck, R. (2016). Geleitwort. In: Erna Weerts (2. Aufl. 2017): Dynamisierende Selbstregulation (S.16f). Nidda: hpsmedia.